

צומת שלישי

אונסקו"פ : הקמתה, עבודתה והמלצותיה, מאי-ספטמבר 1947

א. נאום אנדרי גרומיקו (הנציג הסובייטי בעצרת הכללית) בדיון על הקמת אונסקו"פ*

14.5.1947

[...]

בדוננו בשאלת תפקידה של הוועדה להכנת הצעות לפלשתינה, עלינו להתחשב בהיבט חשוב אחר של שאלה זו. כפי שידוע לנו, ישנה זיקה בין שאיפותיו של חלק ניכר מהעם היהודי לבין בעיית פלשתינה וממשלה בעתיד. כמעט שאין צורך להוכיח עובדה זו. ולכן אין זה מפתיע שתשומת לב רבה הוענקה להיבט זה של הבעיה, הן בעצרת הכללית והן בפגישותיה של הוועדה הראשונה.¹ ניתן להבין את העניין בהיבט זה ויש לו גם צידוק מלא.

במלחמה האחרונה התנסה העם היהודי בסבל ובייסורים יוצאים מגדר הרגיל. לא נגזים אם נאמר שסבל ויסורים אלו הם בלתי ניתנים לתיאור. קשה להביעם בסטטיסטיקה יבשה של מספר הקורבנות היהודים של התוקפנים הפשיסטים. בטריטוריות שבשליטת ההיטלריסטים הושמדו היהודים פיזית כמעט לחלוטין.

* מתוך י' הלר, במאבק למדינה: המדיניות הציונית בשנים 1936-1948, ירושלים: מרכז זלמן שז"ר, 1984, עמ' 518-521. מקור: United Nations, "Official Records of the First Special Session of the General Assembly," *Plenary Meetings of the General Assembly*, vol. 1, Verbatim Record, 28.4.1947-15.5.1947, 77th Plenary Meeting, 14.5.1947, Discussion of the First Committee on the establishment of a special committee on Palestine, pp. 128-135. אנו מודים למרכז זלמן שז"ר על ההרשאה שנתנו לנו לפרסם קטע זה.

1. אשר דנה בהצעה להקים וועדה מיוחדת לדון בעניין פלשתינה.

מספרם הכולל של הנספים מקרב האוכלוסייה היהודית, בידי התליינים הנאצים, מוערך בשישה מיליון. רק כמיליון וחצי יהודים שרדו במערב אירופה לאחר המלחמה. אם כי מספרים אלו נותנים מושג על מספרם של הקורבנות שהפילו התוקפנים הפשיסטים בקרב העם היהודי, הם אינם נותנים שום מושג על הקשיים שבהם נתקלו המוני יהודים לאחר המלחמה.

מרבית מבין השרידים היהודים באירופה נשללו ארצות מולדתם, בתיהם ואמצעי הקיום שלהם. מאות אלפי יהודים נדדו בארצות שונות באירופה בחיפוש אחר אמצעי קיום ומחסה. מספר רב מביניהם מצוי במחנות עקורים וממשיך לסבול מעוני ומחסור. מחסורם הובא לתשומת ליבנו בעיקר על ידי נציג הסוכנות היהודית, שאותו שמענו בוועדה הראשונה.

ניתן לשאול אם לאור מצבם הקשה של מאות אלפי שרידי האוכלוסייה היהודית, ויכולו האומות המאוחדות להתעלם ממצבם של אנשים שנעקרו מארצותיהם ומבתיהם. האומות המאוחדות אינן יכולות ואינן רשאיות להתייחס למצב זה באדישות. זאת כיוון שיחס זה אינו מתיישב עם העקרונות הנעלים, שעליהם הוצהר במגילת האו"ם. מגילה המבטיחה הגנה על זכויות האדם ללא הבדל גזע, דת ומין. הגיעה העת לסייע לאנשים אלו, לא במילים כי אם במעשים. חיוני להראות דאגה לצרכים הדחופים של עם, שהתנסה בסבל כה רב בעקבות מלחמה שהביאה גרמניה ההיטלריסטית. זו חובתן של האומות המאוחדות.

לאור הצורך בדאגה לצורכי העם היהודי, המצוי ללא בית וללא אמצעי קיום, סבורה משלחת ברית-המועצות שבהקשר זה חיוני להסב את תשומת לב העצרת הכללית לנסיבות החשובות הבאות. ניסיון העבר, ובמיוחד מלחמת-העולם השנייה, מלמדים שלא היה ביכולתה של שום מדינה מערב אירופית לספק לעם היהודי סיוע ראוי לשמו בהגנה על זכויותיו ועל עצם קיומו מפני אלימות ההיטלריסטים ובעלי בריתם. זוהי עובדה בלתי נעימה, אך למרבה הצער, יש להודות בה כמו בכל עובדה אחרת. העובדה שלא היה ביכולתה של שום מדינה מערב אירופית להבטיח הגנה על זכויותיו האלמנטריות של העם היהודי ולהגן עליהן מפני אלימות התליינים הפשיסטים, מסבירה את שאיפת היהודים להקים מדינה משלהם. יהיה זה בלתי צודק שלא להתחשב בכך ולשלול את זכותו של העם היהודי להגשים שאיפה זו. יהיה זה בלתי מוצדק לשלול זכות זו מהעם היהודי, בייחוד לאור כל מה שעבר עליו בימי מלחמת העולם השנייה. עקב כך, לימוד היבט זה של הבעיה והכנת הצעות רלבנטיות חייבים להיות אחד התפקידים החשובים של אונסקו"פ.

עתה אעסוק בשאלת יסוד בקשר עם הדיון במשימות ובסמכויות הוועדה שאנו עומדים להקים. זוהי שאלת עתיד פלשתינה. ידוע היטב שישנן תוכניות רבות ושונות ביחס לעתיד פלשתינה וביחס להחלטות העם היהודי בקשר לשאלת

פלשתינה. בפרט נוסחו כמה הצעות בקשר עם שאלה זו על ידי ועדת החקירה האנגלו-אמריקנית לפלשתינה, שאותה הזכרתי. בין ההצעות הידועות יותר בשאלת הממשל העתידי של פלשתינה ברצוני לאזכר את הבאות:

כינון מדינה ערבית-יהודית אחת, עם זכויות שוות לערבים וליהודים;
חלוקת פלשתינה לשתי מדינות עצמאיות, אחת ערבית ואחת יהודית;
כינון מדינה ערבית בפלשתינה, ללא התחשבות בזכויות האוכלוסייה היהודית;
הקמת מדינה יהודית בפלשתינה, ללא התחשבות בזכויות האוכלוסייה הערבית.

כל אחת מארבע תוכניות בסיסיות אלו יש בה פתרונות שונים להסדרת היחסים בין הערבים והיהודים וליישוב בעיות מסוימות אחרות. לא אנתח כעת את כל התוכניות הללו בפרוטרוט. ברית-המועצות תסביר את עמדתה לגבי התוכניות השונות ביתר פירוט, כאשר תועלנה ותידונה הצעות ברורות. במיוחד, כאשר תתקבלנה החלטות על עתיד פלשתינה. לעת עתה אגביל את עצמי למספר הערות על מהותן של התוכניות המוצעות, מנקודת הראות של הגדרת תפקידי הוועדה בתחום זה.

בעת ניתוח התוכניות השונות לעתיד פלשתינה, חיוני לזכור בראש ובראשונה את ההיבטים הספציפיים של שאלה זו. חיוני לזכור את העובדה שאין עליה עוררין שאוכלוסיית פלשתינה מורכבת משני עמים, הערבים והיהודים. לשניהם שורשים היסטוריים בפלשתינה. פלשתינה היתה למולדת של שני עמים אלו. וכל אחד מהם ממלא תפקיד חשוב בכלכלה ובחיי התרבות של הארץ.

לא העבר ההיסטורי ולא המצב השורר כעת בפלשתינה יכולים להצדיק פתרון חד-צדדי כלשהו לבעיה: בזכות הקמת מדינה ערבית עצמאית, ללא התחשבות בזכויות הלגיטימיות של העם היהודי, או בזכות הקמה מדינה יהודית עצמאית, אגב התעלמות מהזכויות הלגיטימיות של האוכלוסייה הערבית. אף אחת מהחלטות קיצוניות אלו לא תשיג פתרון צודק לבעיה מורכבת זאת, ובמיוחד אף אחת מהן לא תבטיח את הסדרת היחסים בין ערבים ליהודים, שהיא המשימה החשובה ביותר. ניתן להגיע לפתרון צודק רק אם יתחשבו באינטרסים הלגיטימיים של שני העמים הללו במידה מספקת. כל זה מביא את המשלחת הסובייטית למסקנה שרק על ידי כינונה של מדינה עצמאית דו-לאומית, דמוקרטית, הומוגנית ערבית-יהודית ניתן יהיה לערוב כראוי לאינטרסים הלגיטימיים הן של האוכלוסייה היהודית והן של האוכלוסייה הערבית בפלשתינה. מדינה כזאת חייבת להיות מושתתת על שוויון-זכויות לאוכלוסיות היהודית והערבית, שעשוי להניח את היסוד לשיתוף פעולה בין שני העמים לטובתם ולתועלתם ההדדית. ידוע שלתכנית זו לפתרון בעיית עתיד פלשתינה, ישנם תומכים בארץ עצמה.

ההיסטוריה בת זמננו מספקת דוגמאות לא רק של אפליה גזעית ודתית, הקיימת עדיין, למרבה הצער, במדינות מסוימות. היא גם נותנת לנו דוגמאות לשיתוף-פעולה בדרכי שלום בין לאומים שונים במסגרת מדינה אחת. תוך כדי שיתוף פעולה זה יש לכל לאום אפשרויות בלתי-מוגבלות לתרום מעמלו ולהפגין את כישרונותיו במסגרת מדינה אחת לטובת האינטרסים המשותפים של כל התושבים. האם אין זה ברור שכאשר יגיעו להחלטה על בעיית פלשתינה, יהיה הדבר לתועלת מרובה אם נביא בחשבון דוגמאות קיימות לדו-קיום ידידותי ומתוך אחווה בין לאומים שונים בתוך מדינה אחת?

מכאן, שהפתרון לבעיית פלשתינה באמצעות הקמת מדינה יהודית-ערבית יחידה עם זכויות שוות ליהודים ולערבים יכול להיחשב אחת האפשרויות ואחת השיטות, הראויות יותר לתשומת לב, לפתרון בעיה מורכבת זו. פתרון כזה לבעיית עתיד פלשתינה יכול להוות בסיס איתן לדו-קיום בשלום ושיתוף פעולה בין האוכלוסייה הערבית לאוכלוסייה היהודית בפלשתינה, לטובת האינטרסים של שני העמים הללו ולטובת כל אוכלוסיית פלשתינה, ולמען השלום והביטחון במזרח הקרוב.

אם לנוכח הידרדרות היחסים בין היהודים לערבים יתברר שאי-אפשר לבצע תכנית זו, (ויהיה חשוב מאוד לשמוע את דעת אונסקו"פ בנידון), יהיה צורך לשקול את התכנית השנייה, שגם לה יש תומכים בפלשתינה. תכנית זו קובעת שיש לחלק את פלשתינה לשתי מדינות עצמאיות ואוטונומיות, אחת יהודית ואחת ערבית. אני שב ואומר שפתרון כזה לבעיית פלשתינה יהיה מוצדק רק אם יוכח שהיחסים בין האוכלוסייה היהודית לאוכלוסייה הערבית של פלשתינה הם כה רעים עד כי בלתי-ניתן יהיה לפשר ביניהם ולהבטיח דו-קיום בשלום בין הערבים ליהודים.

ברור ששתי תוכניות אפשריות אלו לפתרון בעיית עתיד פלשתינה חייבות להילמד על ידי הוועדה (אונסקו"פ). תפקידה חייב להיות דיון רב-צדדי וקפדני על התוכניות לממשל פלשתינה. וזאת במטרה להגיש לשיבה הקבועה הבאה של עצרת האו"ם כמה הצעות שקולות היטב ומנומקות שיסייעו לאומות המאוחדות להגיע לפתרון צודק לבעיה זו בהתאם לאינטרסים של עמי פלשתינה, האינטרסים של האומות המאוחדות והאינטרס המשותף שלנו לשמירת השלום והביטחון הבינלאומי.

כאלה הם השיקולים שהמשלחת הסובייטית סברה שיש צורך להביעם בשלב התחלתי זה של העיון בבעיית פלשתינה.